RAPORT ZBP

InfoSenior 2019

Styczeń 2019 r.

Związek Banków Polskich

Bankowcy dla Edukacji
Program sektorowy

Spis treści

Wprowadzenie ... 3

Kluczowe dane ... 4

Rozdział 1: Sytuacja finansowa seniorów w Polsce ... 5

Senior w banku ... 5

Portfel emeryta ... 6

Pomoc finansowa dla młodych pokoleń ... 7

Długość życia ... 9

Senior aktywnie bankuje ... 10

Cyberbezpieczny senior ... 12

Oszczędzanie z myślą o emeryturze ... 15

Rozdział 2: Senior w Europie – sytuacja demograficzna ... 16

Ludność w Polsce ... 16

Odsetek osób najstarszych ... 16

Wskaźnik obciążenia demograficznego ... 19

Rozdział 3: Poradnik dla seniora – przyszłego i obecnego ... 20

Zadbaj już dziś o emeryturę – nikt za Ciebie tego nie zrobi ... 20

Cyberbezpieczeństwo ... 21

Parabanki, pożyczki ... 22

Konta uśpione ... 23

Informacja o badaniu ... 24

Okiem eksperta ... 25

Seniorze nie daj się! ... 26

Wprowadzenie

Szanowni Państwo,

już po raz drugi mamy przyjemność zaprezentować Państwu raport poświęcony sytuacji społeczno-ekonomicznej osób starszych w Polsce. W tym roku oprócz analizy najważniejszych danych w tym zakresie, postanowiliśmy również zapytać seniorów o ich zwyczaje finansowe, sposób korzystania z produktów bankowych oraz wiedzę z obszaru możliwych zagrożeń związanych z posiadanymi przez seniorów oszczędnościami.

Zapytaliśmy również o ich możliwości i potrzeby finansowe. Jak wskazują wyniki naszego badania aż 54% seniorów wspomaga finansowo, z różną intensywnością, swoje dzieci lub wnuki, bez jednoczesnego oczekiwania finansowej pomocy, co podkreśla 86% pytanych.

Tym bardziej utwierdza nas to w przekonaniu jak ważną częścią społeczeństwa są seniorzy. Ponadto, osoby starsze są coraz bardziej aktywne w przestrzeni cyfrowej. Aż 68% pytanych wskazuje, że z bankowości internetowej korzysta przynajmniej raz w tygodniu, wykonując głównie przelewy i planując swój budżet. Dlatego tak ważne jest, aby również w tej grupie konsekwentnie podnosić poziom wiedzy z zakresu cyberbezpieczeństwa.

W tegorocznym raporcie przytaczamy również dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, czy Komisji Europejskiej. Warto wskazać, że Komisja Europejska w wytyczonych do 2070 roku prognozach potwierdziła dla Polski perspektywę alarmujących danych demograficznych. W okresie zaledwie pięciu najbliższych dekad ludność Polski ma zmaleć o ponad 7 mln, a udział osób najstarszych w ogóle społeczeństwa będzie jednym z najwyższych w całej Unii Europejskiej. Zjawiska i prognozy demograficzne Polski prezentujemy na tle innych krajów, gdzie wiele z nich już dziś charakteryzuje się wysokim udziałem osób na emeryturze w ogóle społeczeństwa.

Na końcu raportu znajduje się część poradnikowa, zawierająca najważniejsze porady dla seniorów w zakresie poruszania się w świecie finansów i bankowości, zwracająca szczególną uwagę na bezpieczeństwo w sieci, wyspecjalizowane przez przestępców próby wyłudzeń m.in. metodą „na wnuczka" i „na policjanta".

Liczymy na to, iż raport okaże się dla Państwa interesującym i będzie stanowić wartościowy materiał edukacyjny. Serdecznie zapraszamy do lektury.

Związek Banków Polskich

Kluczowe dane

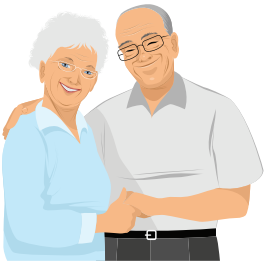

6,4 mln

liczba emerytów w Polsce

Źródło: Dane GUS, Emerytury i Renty w 2017 r.

2 256,45 zł brutto

Tyle wynosi przeciętna emerytura wypłacana przez ZUS w 2018 roku

Źródło: Dane ZUS, listopad 2018

86%

osób starszych nie oczekuje od swoich dzieci i wnuków wsparcia finansowego

Źródło: Badanie Instytut Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

54%

osób starszych wspomaga finansowo swoje dzieci lub wnuki

Źródło: Badanie Instytut Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

7,1 mln

O tyle osób zmniejszy się ludność Polski do 2070 roku

Źródło: Raport Komisji Europejskie, The 2018 Ageing Report

38,6%

Tyle wynosi stopa zastąpienia czyli wysokość emerytury do naszej wcześniejszej pensji

Źródło: Dane OECD, Pensions at a Glance 2017

W 2070 roku na

2 emerytów w Polsce

przypadać będzie jedynie

3 pracujących

Źródło: Raport Komisji Europejskie, The 2018 Ageing Report

Rozdział 1: Sytuacja finansowa seniorów w Polsce

W Polsce z roku na rok rośnie liczba emerytów i rencistów. Negatywne skutki zjawiska starzenia się społeczeństwa są niewątpliwie wyzwaniem, z którym przyjdzie się nam zmierzyć w ciągu kilku najbliższych dekad. Jak wskazują dane Głównego Urzędu Statystycznego w 2017 roku liczba emerytów i rencistów w Polsce wyniosła nieco ponad 8,9 mln osób, a samych emerytów niewiele ponad 6,4 mln.

Senior w banku

Osoby starsze w Polsce chętnie korzystają z usług bankowych. Jak wynika z przeprowadzonego na zlecenie Związku Banków Polskich badania w grudniu 2018 roku, najpopularniejszym produktem bankowym wśród osób starszych jest oczywiście tradycyjny rachunek osobisty. Ponadto co drugi pytany wskazał, że posiada kartę płatniczą, a równie dużą popularnością cieszą się produkty oszczędnościowe takie jak lokaty czy konta oszczędnościowe, z których to korzysta odpowiednio 35% i 46% osób starszych. Rzadziej z kolei polscy seniorzy zaciągają zobowiązania. Jak deklarują w przeprowadzonej ankiecie respondenci jedynie 8% osób w tej grupie posiada nieruchomość obciążoną hipoteką, a 28% zaciągnęło pożyczkę lub kredyt gotówkowy. Co ciekawe seniorzy myślą także

PO PIERWSZE RACHUNEK OSOBISTY
Z jakich produktów bankowych Pan(i) korzysta?

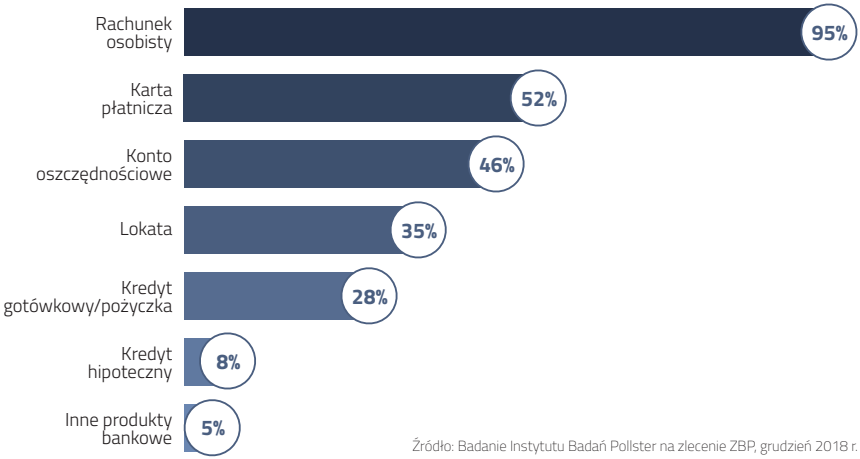

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

o aktywnym pomnażaniu swoich oszczędności – wśród innych wskazywanych produktów bankowych znalazły się indywidualne konta emerytalne, czy nawet fundusze inwestycyjne.

Kontakt z bankiem dla wielu osób starszych nie należy do najłatwiejszych, jednakże jak wskazują przeprowadzone badania polscy seniorzy nie odczuwają dużych problemów w codziennej komunikacji z bankami. Najczęściej wskazywanym utrudnieniem, z jakim muszą się zmagać osoby starsze, jest skomplikowany język używany przy sporządzaniu umów. Na ten negatywny czynnik wskazuje aż 28% ankietowanych. Co czwarty pytany podkreśla, że dużym problemem jest dla niego odległość od najbliższego oddziału oraz niedostateczna oferta produktów dedykowanych osobom starszym. Co ciekawe zaledwie 6% przyznało, że ma trudność z obsługą bankowości internetowej, co stanowi niewielki odsetek w stosunku do wysokiej liczby osób korzystających z tych usług.

SENIORZY OCZEKUJĄ W BANKU PROSTEGO JĘZYKA

Co w kontakcie z bankowością sprawia Pan(i/u) największy problem?

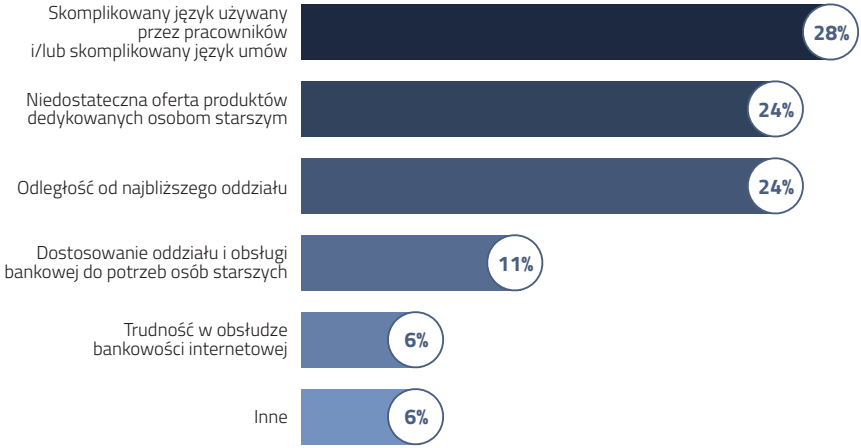

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

Portfel emeryta

Jak podaje ZUS przeciętna wysokość emerytury wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w 2018 roku (okres styczeń-listopad) wyniosła 2 256,45 zł brutto, co oznacza, iż „na rękę" emeryci otrzymają średnio niewiele ponad 1 860 zł. Według szacunków

GUS średni dochód przypadający na jedną osobę w gospodarstwach domowych emerytów i rencistów w 2017 roku wyniósł niespełna 1 580 zł, przy czym dochód rencistów był o prawie 300 zł niższy.

1 860 zł

Tyle „na rękę" wynosi przeciętna emerytura wypłacana przez ZUS w 2018 roku

Źródło: Dane ZUS, listopad 2018

1 065 zł

Najczęściej wypłacana kwota brutto emerytury dla kobiet

Źródło: Dane ZUS, marzec 2018

2 177 zł

Najczęściej wypłacana kwota brutto emerytury dla mężczyzn

Źródło: Dane ZUS, marzec 2018

Znaczna różnica w wysokości świadczeń zauważalna jest również przy podziale na płeć. Wysokość przeciętnej emerytury w marcu 2018 r. wyniosła dla mężczyzn 2 717,09 zł, zaś w przypadku kobiet było to o prawie 1 000 zł mniej – 1 817,75 zł. Jak podaje ZUS minimalna kwota emerytury, renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, bądź też renty rodzinnej wynosi 1 029,80 zł. Niestety najczęściej tą minimalną kwotę otrzymują właśnie kobiety. Obecnie nieco ponad 276,4 tys. kobiet w Polsce pobiera emeryturę równą 1 065 zł, co stanowi najczęściej wypłacaną kwotę. Dla porównania najczęściej otrzymywanym świadczeniem w przypadku mężczyzn jest 2 177 zł.

Pomoc finansowa dla młodych pokoleń

Jak wynika z badania przeprowadzonego wśród seniorów na zlecenie ZBP aż 86% nie oczekuje wsparcia finansowego od swoich dzieci ani wnuków. W przypadku wystąpienia tego typu problemów wolą oni skorzystać z innych źródeł finansowania. Jedynie 12% pytanych oczekuje wsparcia rodziny, ale nawet wówczas zdarza się to sporadycznie przy okazji wystąpienia większych, zazwyczaj niespodziewanych wydatków. Wyłącznie 2% ankietowanych potrzebuje regularnego wsparcia finansowego, ale tylko małymi kwotami. Świadczy to o stosunkowo dużej niezależności finansowej polskich seniorów, którzy nie tylko nie oczekują wsparcia od mlodszych pokoleń, ale także sami wspomagają ich w realizacji życiowych marzeń.

Odnosząc się do swojej sytuacji finansowej, jedynie 10% seniorów uważa, że nie stać ich na finansowe wspieranie swoich bliskich. Ponad połowa pytanych wskazuje, że zdarza się im przeznaczać środki dla swoich dzieci i wnuków, przy czym aż co trzeci pytany robi to jedynie od czasu do czasu. Z kolei 21% pytanych podkreśla, iż młodszym pokoleniom pomaga regularnie, chociaż głównie mniejszymi kwotami. Dla 58% badanych kwota miesięcznej pomocy finansowej nie przekracza 300 zł, a co piąty ankietowany wskazuje, że regularnie wspiera dzieci oraz wnuki kwotą powyżej 500 zł miesięcznie. Ponadto jak pokazują wyniki

POLSCY SENIORZY SĄ W WIĘKSZOŚCI SAMOWYSTARCZALNI FINANSOWO

Czy oczekuje Pan(i) pomocy finansowej ze strony dzieci/wnuków?

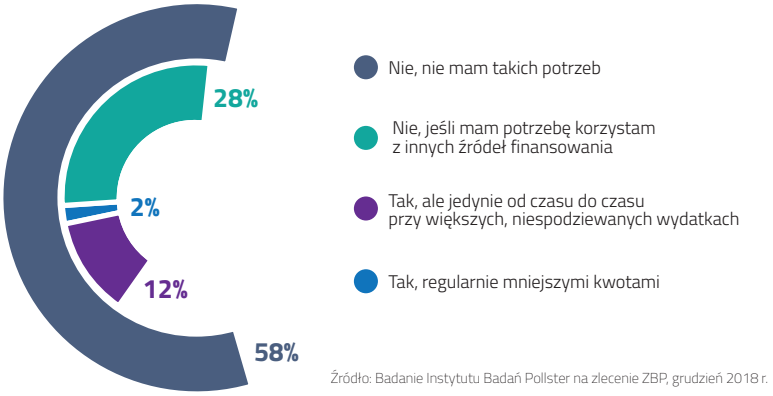

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

JEŻELI POMAGAJĄ DZIECIOM I WNUKOM TO PRZY WIĘKSZYCH WYDATKACH

Czy i jak często wspomaga Pan(i) finansowo swoje dzieci i/lub wnuki?

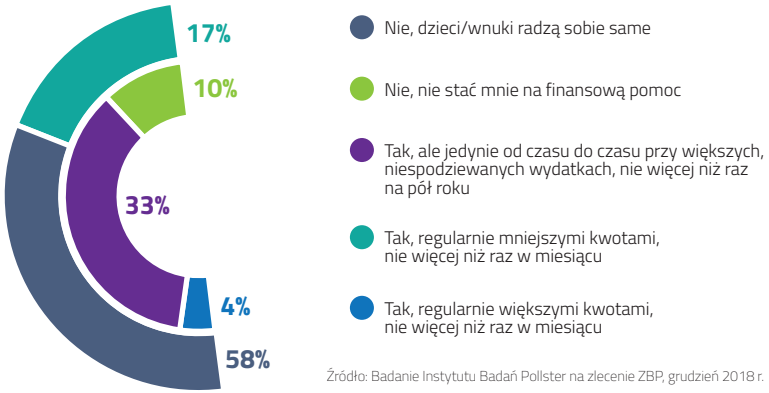

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

DLA MŁODSZYCH W ZALEŻNOŚCI OD MOŻLIWOŚCI

Ile średnio przeznacza Pan(i) miesięcznie na wspomaganie finansowe dzieci oraz wnuków?

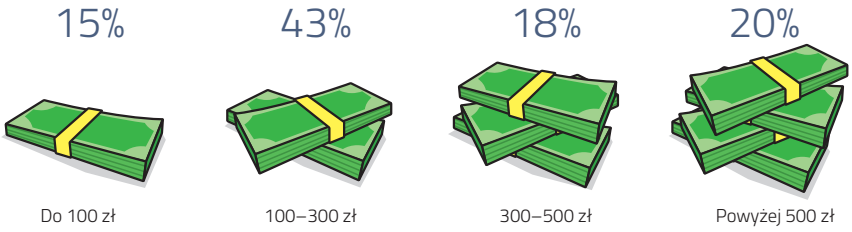

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

badań 36% ankietowanych podkreśla, że ich dzieci i wnuki radzą sobie sami i w związku z tym nie muszą oni wspomagać ich finansowo.

Długość życia

Jak wskazują dane z opracowanego przez Komisje Europejską raportu średnia oczekiwana długość życia Europejczyków na przestrzeni ostatnich 50 lat zwiększyła się o 10 lat w przypadku mężczyzn oraz 11 lat dla kobiet. Obecnie mężczyźni urodzeni w 2015 roku dożyją średnio 77 lat natomiast kobiety będą żyć od nich o 6 lat dłużej i ich oczekiwana długość życia wynosi 83 lata. Warto podkreślić jednak, że jest to wartość przeciętna dla wszystkich krajów Unii Europejskiej. W Polsce według danych GUS nowonarodzona osoba w 2017 roku dożyje odpowiednio w przypadku kobiet i mężczyzn – 82 lub 74 lata.

Oczekiwana długość życia podczas narodzin w Unii Europejskiej od 1960 do 2015 roku

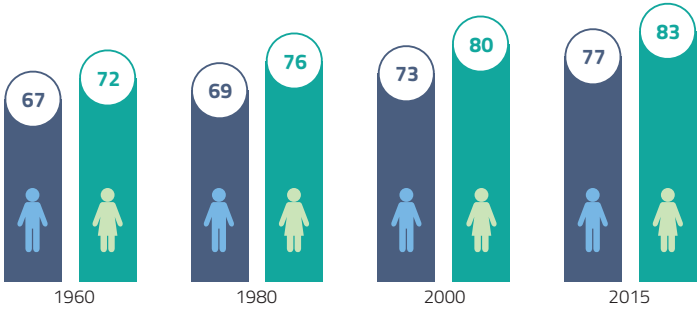

Źródło: Raport Komisji Europejskie, The 2018 Ageing Report

Według szacunków europejskiego urzędu statystycznego – w 2016 roku odsetek osób w wieku powyżej 65 roku życia wyniósł 16,3%, z czego co czwarty z tej grupy miał ponad 80 lat. Udział osób starszych z biegiem lat zacznie rosnąć. Dla porównania średni udział osób w wieku 65+ dla całej Unii Europejskiej wynosi 20%, a u naszych zachodnich sąsiadów jest to już nawet ponad 21%, przy prawie 6% osób powyżej 80 roku życia.

Wraz z wyższą oczekiwaną długością życia, w naturalny sposób rośnie prognozowana liczba lat, które spędzamy na emeryturze. Według danych Eurostatu przy obecnie obowiązującym wieku emerytalnym (65 lat dla mężczyzn i 60 lat dla kobiet) mężczyzna przechodzący dziś na emeryturę w Polsce korzystał z niej będzie przez niespełna 17 lat, a kobieta przez prawie 24 lata. Jednakże pokolenie, które urodziło się w ostatniej dekadzie na emeryturze będzie żyło o około 6 lat dłużej (odpowiednio 23 lata i 30 lat). W konsekwencji przy obecnych zasadach okres emerytalny stanowić będzie nawet 1/3 naszego życia.

Oczekiwany okres emerytalny przy przejściu na emeryturę

	Mężczyźni			Kobiety		
	2017	2040	2070	2017	2040	2070
Oczekiwany okres emerytalny (w latach)	17	19	23	24	27	30
Udział okresu emerytalnego w oczekiwanej długości życia	27%	29%	33%	35%	38%	41%

Źródło: Eurostat

Senior aktywnie bankuje

Polscy seniorzy chętnie wykorzystują dostęp do internetu w kontakcie z bankiem. Aż 94% pytanych posiadających dostęp do internetu deklaruje, że korzysta aktywnie z bankowości internetowej, a 68% z nich robi to co najmniej raz w tygodniu. Jedynie 6% seniorów wskazuje, że mimo dostępu do internetu, nie korzysta z tego rodzaju bankowości. Jak wynika z badania niemal wszyscy ankietowani wykorzystują bankowość internetową do wykonywania przelewów. Co czwarty pytany deklaruje, że zakłada lokaty i inne produkty oszczędnościowe przez internet. Pozytywnym aspektem jest fakt, iż jak podkreśla 22% pytanych internetowe usługi bankowe wykorzystywane są także do planowania budżetu. Wśród innych wskazywanych przez seniorów usług bankowych, z których korzystają znajdują się m.in. usługi maklerskie.

POLSKI SENIOR Z BANKOWOŚCIĄ INTERNETOWĄ ZA PAN BRAT

Czy korzysta Pan(i) z bankowości internetowej?

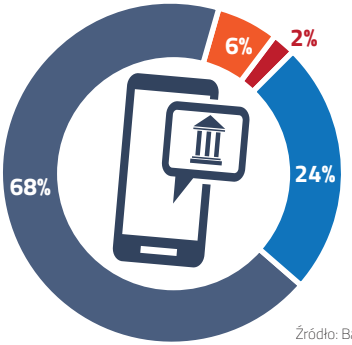

- Mam dostęp do internetu, ale nie korzystam
- Tak, ale rzadziej niż raz w miesiącu
- Tak, co najmniej raz w miesiącu
- Tak, co najmniej raz w tygodniu

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

Nieco mniejszą popularnością wśród polskich seniorów cieszy się natomiast bankowość mobilna. Ponad połowa, bo aż 56% pytanych, nie korzysta z tego typu udogodnień. Tylko co czwarty ankietowany korzysta z zainstalowanej aplikacji banku przynajmniej raz w tygodniu. Czynnikiem wpływającym na mniejszą popularność bankowości mobilnej jest z pewnością bardziej skomplikowana dla osób starszych obsługa smartfonów, którzy jednakże nie mają problemów z posługiwaniem się kartami płatniczymi. Jak wynika z przeprowadzonej ankiety, płatności kartą to bardzo popularna forma dokonywania transakcji przez seniorów. Aż 80% pytanych wskazuje, że korzysta z niej często lub bardzo często, z czego 58% przynajmniej kilka razy w tygodniu. Jedynie 4% badanych korzysta z kart sporadycznie lub wcale, a niespełna 4% nie posiada w ogóle karty.

NAJPOPULARNIEJSZE WYKONYWANIE PRZELEWÓW

Z jakich usług bankowych podczas korzystania z bankowości internetowej korzysta Pan(i) najczęściej?

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

BANK W TELEFONIE NIE DLA SENIORÓW

Czy korzysta Pan(i) z bankowości mobilnej?

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

BEZ KARTY PŁATNICZEJ JAK BEZ RĘKI

Czy korzysta Pan(i) z karty płatniczej?

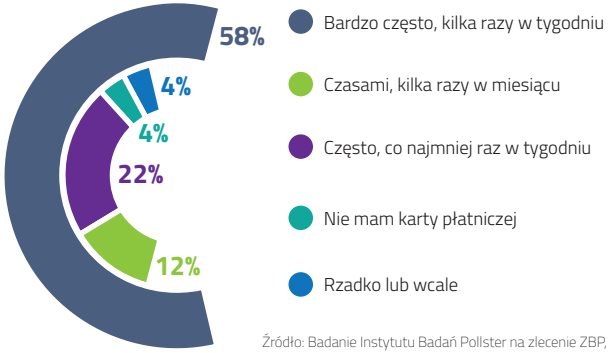

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

Cyberbezpieczny senior

Wysoki odsetek osób aktywnych w internecie stwarza potrzebę zwiększania świadomości na temat cyberzagrożeń także wśród osób starszych. Zdecydowana większość pytanych seniorów (55%) ocenia swoją wiedzę na temat bezpiecznego korzystania z internetu i bankowości internetowej jako przeciętną. Aż 34% badanych deklaruje, że bardzo dobrze odnajduje się w temacie cyberbezpieczeństwa i często odświeża swoją wiedzę w tym zakresie. Polscy seniorzy wyższy poziom świadomości mają na temat niebezpieczeństw

wynikających z prób wyłudzeń tzw. metodami „na wnuczka" i „na policjanta". Aż 95% pytanych potwierdza, iż zdaje sobie sprawę jak funkcjonuje ten przestępczy proceder.

Według wskazań ankietowanych to media są postrzegane jako najskuteczniejsze w przekazywaniu starszym osobom wiedzy na temat oszustw metodą „na policjanta" lub „na wnuczka". Na pytanie skąd seniorzy chcieliby czerpać wiedzę na temat zagrożeń wynikających z wyłudzeń aż 88% badanych wskazuje właśnie na media, jako najbardziej oczekiwane źródło informacji. Osoby starsze chętnie wykorzystają także doświadczenie policji w tym zakresie. Rzadziej po pomoc zwracają się z kolei do rodziny, znajomych, czy bankowców.

Pomimo deklarowanego wysokiego stopnia świadomości na temat wyłudzeń skala tych przestępstw jest wciąż wysoka. Chociaż 78% ankietowanych nie miało styczności z tym pro-

WIEDZA O CYBERBEZPIECZEŃSTWIE POTRZEBNA OD ZARAZ

Jak ocenia Pan(i) swój poziom wiedzy na temat bezpiecznego korzystania z internetu, w tym bankowości internetowej?

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

Czy ma Pan(i) wiedzę dotyczącą zagrożeń wynikających z prób wyłudzeń tzw. metodami „na wnuczka" i „na policjanta"?

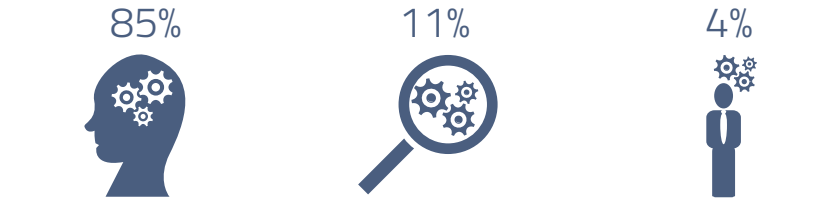

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

Skąd czerpie lub chciał(a)by Pan(i) czerpać wiedzę nt. zagrożeń wynikających z wyłudzeń tzw. metodą „na wnuczka" i „na policjanta"? (maks. 3 odpowiedzi)

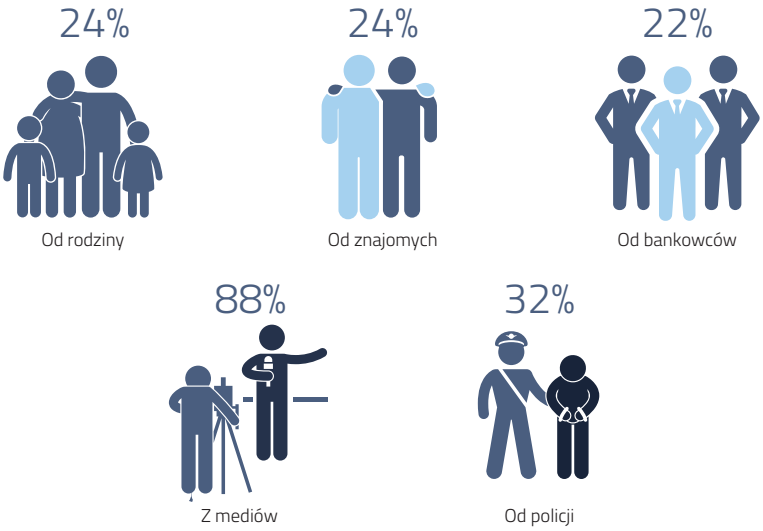

Źródło: Badanie Instytutu Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

Czy był(a) Pan(i) ofiarą lub podjęto względem Pan(i/a) próbę wyłudzenia metodą na wnuczka lub na policjanta?

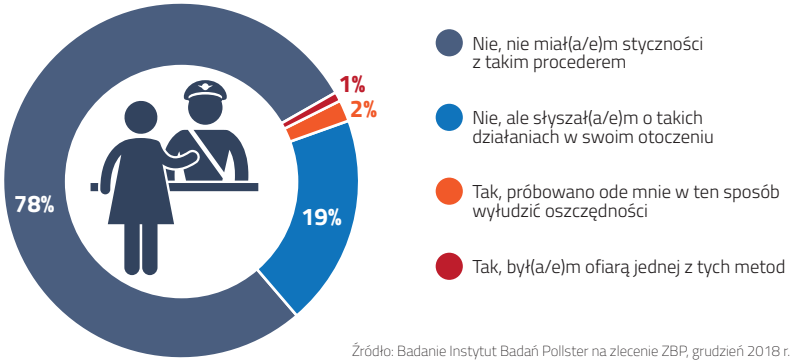

Źródło: Badanie Instytut Badań Pollster na zlecenie ZBP, grudzień 2018 r.

cederem, a 19% tylko słyszało o tym w swoim otoczeniu to wśród badanych znalazły się osoby, które próbowano oszukać w ten sposób (2%) lub padły ofiarą oszustów (1%). Wyniki te pokazują, jak ważna jest edukacja osób starszych w zakresie bezpieczeństwa oszczędności.

Oszczędzanie z myślą o emeryturze

Z opublikowanego opracowania „Pensions at a Glance 2017" przygotowanego przez OECD wynika, że obecni 20-latkowie w Polsce mogą otrzymać na swojej emeryturze jedynie 38,6% wysokości ich ostatniej pensji netto. Tak zwana stopa zastąpienia to stosunek wysokości pierwszej emerytury do wysokości ostatniej pensji. Jej wartość w Polsce jest drugim najgorszym wynikiem dla europejskich krajów OECD – niższych świadczeń mogą spodziewać się jedynie seniorzy z Wysp Brytyjskich (29%), gdzie jednak system emerytalny w dużej części oparty jest na oszczędzaniu kapitałowym. Z kolei więcej otrzymają nasi sąsiedzi – Niemcy (50,5%), Czesi (60%) i Słowacy (83,8%). W porównaniu do swoich średnich zarobków na rekordową emeryturę liczyć mogą obywatele Holandii, którzy otrzymają w ramach świadczeń więcej niż wcześniej sami zarabiali (100,6%).

PIERWSZA EMERYTURA JEDYNIE NAMIASTKĄ PENSJI

Stopa zastąpienia

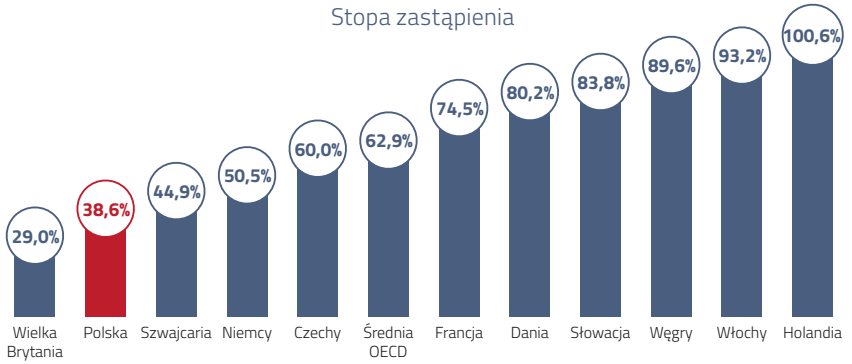

Źródło: OECD, Pensions at a Glance 2017

Niski poziom prognozowanych emerytur skłania do tego, aby z wyprzedzeniem zastanowić się nad swoją przyszłością i bezpieczeństwem finansowym. W Polsce coraz większą popularnością cieszy się oszczędzanie w ramach tzw. trzeciego filaru, czyli wpłaty na indywidualne konta emerytalne (IKE) oraz indywidualne konta zabezpieczenia emerytalnego (IKZE). Według danych Komisji Nadzoru Finansowego w 2017 roku IKE posiadało 951,6 tys. osób, czyli o prawie 50 tys. osób więcej niż we wcześniejszym roku. Podobny wzrost dotyczył oszczędzania w ramach IKZE, które to konta w 2017 roku miało już ponad 690 tys. pracujących Polaków.

Rozdział 2: Senior w Europie – sytuacja demograficzna

Ludność w Polsce

Zmiany demograficzne następują powoli, jednakże jest to proces, który z dużą dozą dokładności da się prognozować. W maju 2018 roku Komisja Europejska wydała kompleksowy raport, w którym zawarta została prognoza zmian demograficznych na przestrzeni najbliższych 50 lat. Starzenie się społeczeństwa jest bowiem problemem, który dotyka wszystkie kraje Unii Europejskiej.

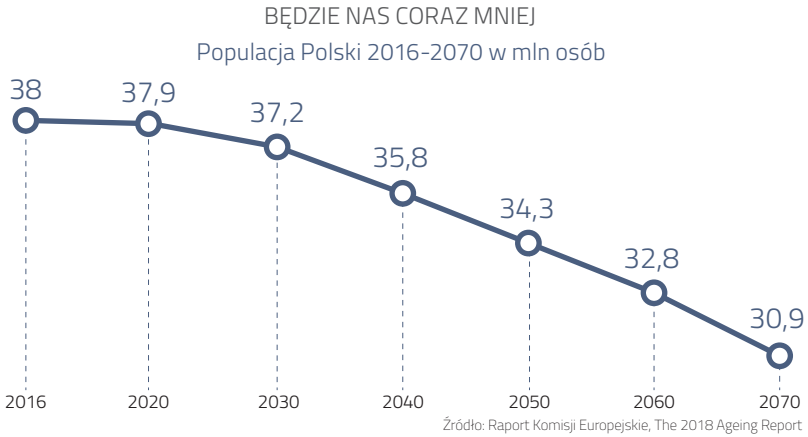

Źródło: Raport Komisji Europejskie, The 2018 Ageing Report

Według prognozy Komisji Europejskiej w ciągu najbliższych 50 lat populacja Polaków zmniejszy się o ponad 7 mln i już w 2070 roku Polska może liczyć nie 38 milionów obywateli, a niespełna 31 milionów. Oprócz negatywnych trendów co do samej wielkości społeczeństwa, zmiany następować będą także w jej strukturze, gdzie coraz większy odsetek stanowić będą osoby starsze.

Odsetek osób najstarszych

Jak wskazują dane Komisji Europejskiej w 2016 roku odsetek osób starszych - powyżej 65 roku życia - w Polsce wynosił 16,3% i był jednym z najniższych w całej Unii Europejskiej. Dla porównania w Niemczech odsetek ten wyniósł 21,1%, a we Włoszech nawet ponad 22%. W perspektywie najbliższych 50 lat znacznie zwiększy się udział osób starszych w europej-

Osoby 65+ w ogóle ludności

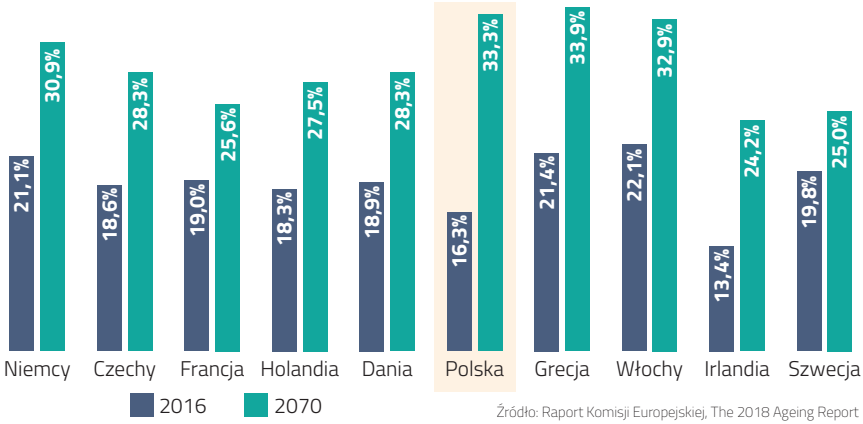

Źródło: Raport Komisji Europejskiej, The 2018 Ageing Report

skim społeczeństwie. Prognozowana przez Komisję średnia dla UE w 2070 roku wynosić ma niespełna 29%, przy czym tym razem udział osób najstarszych w Polsce będzie jednym z najwyższych w Europie. Według projekcji już za 50 lat udział osób w wieku powyżej 65 lat w Polsce wynosić ma 33,3%, co stanowić będzie czwarty najwyższy odsetek w UE. Większy udział osób starszych będą miały jedynie kraje takie jak Portugalia (35,4%), Grecja (33,9%) i Cypr (33,6%). W Czechach, Holandii i Danii udział ten będzie wynosił około 28%, a najniższy prognozowany odsetek w UE będzie oscylował w granicach 25% i ma charakteryzować społeczeństwa Irlandii, Szwecji i Francji.

Osoby 80+ w ogóle ludności

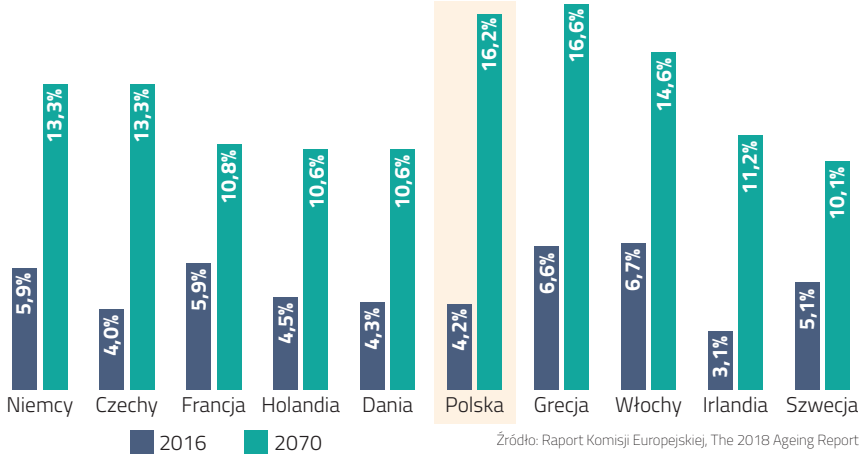

Źródło: Raport Komisji Europejskiej, The 2018 Ageing Report

Jeszcze większa zmiana w przekroju ludności nastąpić ma w grupie osób najstarszych, w wieku powyżej 80 lat. Obecnie odsetek ten w UE wynosi niewiele ponad 5%, jednakże w ciągu najbliższych pięciu dekad ma on zwiększyć się o ponad 7 punktów procentowych i wynosić w 2070 roku około 12,5%. Jeszcze większy wzrost odsetka osób najstarszych obserwować będziemy w Polsce. Według prognoz za 50 lat osoby powyżej 80 roku życia stanowić będą ponad 16% ogółu polskiego społeczeństwa, co w porównaniu do 2016 roku oznaczać będzie 12 punktów procentowych wzrostu. Więcej 80 latków będzie wówczas jedynie w Grecji, gdzie odsetek ten wynosić ma 16,6%. Mniejszy udział osób najstarszych prognozowany jest w krajach Europy Zachodniej m.in. Niemczech (13,3%), Francji (10,8%), czy Holandii (10,6%). Najmniejszy udział osób najstarszych w społeczeństwie ma być obserwowany w Szwecji, gdzie wyniesie on niewiele ponad 10%.

W związku z większą liczbą emerytów w Europie konieczne staną się również większe wydatki publiczne przeznaczone na świadczenia emerytalne. Według analizy KE średnio wydatki te do 2070 roku zwiększą się o 2,2% wartości PKB. Polska zmiany te odczuje w jeszcze większym stopniu ponieważ prognozowany wzrost wydatków emerytalnych zwiększy się o 3%. Rekordowo pod tym względem wypadają kraje takie jak Cypr, Luksemburg, czy Czechy, które będą musiały zwiększyć budżet dla osób najstarszych o niespełna 5% swojego PKB.

Wzrost wydatków publicznych na emerytury dla osób 75+
jako procent PKB (2016-2070)

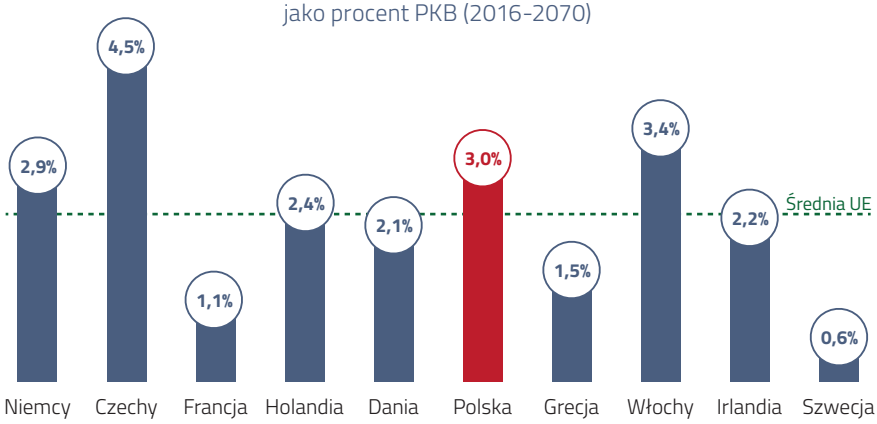

Źródło: Raport Komisji Europejskiej, The 2018 Ageing Report

Wskaźnik obciążenia demograficznego

Zmiany struktury społeczeństwa dobrze obrazuje wskaźnik obciążenia demograficznego. Jest to stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym (powyżej 65. roku życia) do liczby osób w wieku produkcyjnym (15–64 lata). Obecnie w Polsce ze względu na dużą liczbę osób aktywnych zawodowo wskaźnik ten na tle innych krajów Unii Europejskiej jest niski i wynosił w 2016 roku 23,7%. Oznacza to, że obecnie na każdego polskiego emeryta przypadają średnio 4 pracujące osoby. Dla porównania u naszych zachodnich sąsiadów odsetek ten wynosi obecnie około 32%, a we Włoszech gdzie jest on najwyższy, niespełna 35%. Niestety w ciągu najbliższych kilku dekad Polska z jednego z najniższych wskaźników obciążenia demograficznego, stanie się krajem z trzecim najwyższym wskazaniem w Europie. Według prognoz za około 50 lat stosunek osób najstarszych do aktywnych zawodowo będzie wynosić ponad 62%. W praktyce oznacza to, że na 2 osoby na emeryturze w Polsce przypadać będą jedynie 3 osoby pracujące. Niepokojące zmiany demograficzne każą zastanowić się zarówno nad naszą przyszłością na emeryturze, jak i stabilnością całego systemu emerytalnego. Zwiększenie się populacji ludzi młodych to wyzwanie stojące nie tylko przed Polską, ale i całą Europą.

W 2070 roku w Polsce na **2 emerytów przypadać będzie jedynie 3 pracujących** (obecnie na 2 emerytów przypada średnio 8 pracujących)

Źródło: Raport Komisji Europejskiej, The 2018 Ageing Report

Wskaźnik obciążenia demograficznego (dla 65+/15–64 lata)

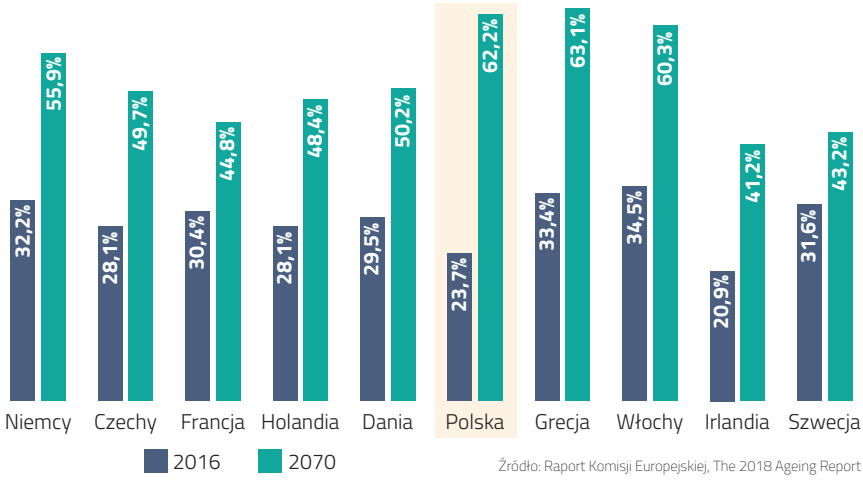

Źródło: Raport Komisji Europejskiej, The 2018 Ageing Report

Rozdział 3: Poradnik dla seniora – przyszłego i obecnego

Zadbaj już dziś o emeryturę – nikt za Ciebie tego nie zrobi

Dla zdecydowanej większość ludzi emerytura jest bardzo odległą perspektywą, o którą nie trzeba się teraz troszczyć. Nic bardziej mylnego. To ile będziemy otrzymywać pieniędzy z tytułu świadczeń emerytalnych w przyszłości zależy wyłącznie od tego, czy i kiedy postanowimy zacząć odkładać nasze fundusze.

Pieniądze jakie będziemy otrzymywać w ramach emerytury świadczonej przez ZUS będą stanowiły zaledwie część naszej obecnej pensji. Warto zatem pomyśleć o dobrowolnym skorzystaniu z trzeciego filaru emerytalnego, aby móc w przyszłości otrzymywać wyższe świadczenia. Jedną z możliwości jest oszczędzanie w ramach Indywidualnych Kont Emerytalnych (IKE) oraz Indywidualnych Kont Zabezpieczenia Emerytalnego (IKZE). Powinniśmy również myśleć o innych formach oszczędzania.

Indywidualne Konto Emerytalne

IKE można założyć m.in. w banku, towarzystwie ubezpieczeniowym, funduszu inwestycyjnym, powszechnym towarzystwie emerytalnym, jak również w instytucjach maklerskich. Należy jednak pamiętać, że posiadać można tylko jedno tego typu konto i nie można go współprowadzić z małżonkiem.

Fundusze zgromadzone na IKE są zwolnione z 19% podatku od zysków kapitałowych i podlegają dziedziczeniu przez naszych spadkobierców. IKE daje nam również możliwość wybory sposobu oszczędzania. Wpłat możemy dokonywać regularnie lub nie, za brak wpłaty nie zostaniemy obciążeni karami, a zaoszczędzoną kwotę będziemy mogli w całości wypłacić po osiągnięciu 60 roku życia.

Indywidualne Konto Zabezpieczenia Emerytalnego

IKZE jest zbliżone do IKE, jednakże limit wpłat równy jest 1,2-krotności średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej. Zgromadzone na rachunku środki są wypłacane po przekroczeniu 65. roku życia i zgodnie z ustawą, są objęte jedynie 10-procentowym zryczałtowanym podatkiem. IKZE można prowadzić równolegle z IKE.

Oszczędzanie na cele emerytalne

Powinniśmy coraz bardziej przyzwyczajać się do tego, że nasz przyszły poziom życia na emeryturze nie zależy jedynie od państwa, ale również od tego co sami będziemy mogli zaoszczędzić. Dlatego warto z wyprzedzeniem pamiętać o oszczędzaniu na cele emerytalne. Myślenie o oszczędzaniu na ten cel należy zacząć jak najwcześniej. Budując swoje oszczędności pamiętajmy również, iż wg danych GUS koszty życia (opłaty stałe, wyżywienie, usługi) rosną każdego roku w sposób szybszy od naszych zarobków. Warto już dziś budować swój kapitał finansowy, tak by móc spokojnie cieszyć się nim na emeryturze tj. okresie, w którym nie będziemy mieli tak dużego wpływu na wysokość naszych dochodów.

Cyberbezpieczeństwo

Specjaliści od cyberprzestrzeni twierdzą, że przestrzeganie 10 zasad cyberbezpiecznego korzystania z komputera oraz urządzeń mobilnych pozwoli nam zachować optymalny poziom bezpieczeństwa w sieci internetowej. Biorąc pod uwagę, że coraz liczniejsza grupa osób starszych korzysta z bankowości internetowej, przypominamy najważniejsze zasady bezpieczeństwa.

1. **Regularnie zmieniaj swoje hasło** do komputera, poczty oraz konta bankowego czy konta na portalu społecznościowym. Stosuj różne hasła dostępu. Pamiętaj aby zawierały litery duże, małe, cyfry oraz znaki specjalne takie jak #, $, %,&,!,?,*.

2. Pamiętaj, aby **logować się wyłącznie na stronach, których połączenie jest szyfrowane**.

3. **Zainstaluj dobry program antywirusowy**, jeżeli planujesz dokonywać zakupów w internecie lub łączyć się zdalnie ze swoim bankiem. Pamiętaj aby systematycznie skanować swój komputer oraz telefon.

4. Korzystaj z bankowości internetowej tylko i wyłącznie ze swojego prywatnego komputera lub telefonu. **Nigdy nie loguj się do banku kiedy korzystasz z publicznej sieci (WiFi)** np. w restauracji, na lotnisku czy dworcu.

5. Jeżeli chcesz wejść na stronę internetową banku, wpisz jej adres ręcznie. Nie wyszukuj go w przeglądarce. Tak samo postępuj w przypadku numerów konta. **Gdy robisz przelew, ręcznie przepisz numer rachunku docelowego** zamiast kopiować go.

6. **Nigdy nie udostępniaj swoich danych w internecie**. Bank nigdy nie wysyła pytań o hasła czy numery PIN do kart swoich klientów.

7. **Nie instaluj na swoim komputerze oprogramowania pochodzącego z nieautoryzowanego źródła**. Programy takie mogą zawierać przygotowane przez hakerów wirusy, które mogą opanować Twój komputer, a w rezultacie okraść Cię oraz wyłudzić pieniądze lub dane.

8. **Otwieraj wiadomości e-mail i załączniki pochodzące wyłącznie od znanych Ci nadawców**. Przestępcy często poprzez zainfekowane wiadomości e-mail dokonują ataków na swoje ofiary.

9. **Zawsze aktualizuj zainstalowane oprogramowanie**. Aktualizacje te pozwalają lepiej chronić Cię w cyberprzestrzeni.

10. **Dbaj o swoją prywatność**. Włącz ochronę prywatności w swojej przeglądarce.

Materiał pochodzi z biuletynu „Aktywny Senior"

Parabanki, pożyczki

Istnieją sytuacje, w których w naszym budżecie mogą pojawić się nieplanowane wcześniej wydatki. Oczywiście najlepiej jeśli udało nam się przed taką ewentualnością zabezpieczyć i odłożyć środki na tzw. czarną godzinę. Nie mając takiego zabezpieczenia po pomoc możemy zwrócić się do banku lub firmy pożyczkowej. Jednak zanim zdecydujemy się skorzystać z oferty, należy dokładnie zapoznać się z jej warunkami.

Warto dokładnie przeanalizować swoją sytuację finansową zanim zdecydujemy się skorzystać z kredytu lub pożyczki. Należy odpowiedzieć sobie na pytanie czy aby na pewno stać nas na spłacanie rat danej wysokości. Następnie należy sprawdzić i porównać oferty

oraz zapoznać się szczegółowo z warunkami ich spłat.

Kiedy otrzymamy już umowę w celu uzyskania kredytu lub pożyczki, dajmy sobie czas na jej przeczytanie. Warto również skontaktować się z kimś bliskim kto ma doświadczenie w tego typu zagadnieniach. Pamiętajmy, że nie musimy się spieszyć z podpisaniem. Jeżeli mamy wątpliwości co do treści dokumentu, domagajmy się wyjaśnień.

Nie zaciągajmy także pożyczek na spłatę innych zobowiązań. Wpadnięcie w tak zwaną spiralę długów, może mieć bardzo negatywne konsekwencje, które z pewnością nie pomogą w rozwiązaniu naszych finansowych problemów.

Przy wyborze instytucji kierujmy się zasadami bezpieczeństwa. Należy pamiętać, że chociaż w polskim prawie istnieje tzw. ustawa antylichwiarska to nie oznacza, że chwilówki są tanie. Doliczanych jest bardzo wiele opłat dodatkowych, które zawyżają koszt pożyczki. **Jeżeli zdecydujemy się skorzystać z oferty firmy pożyczkowej, powinniśmy sprawdzić czy znajduje się ona w Rejestrze Instytucji Pożyczkowych znajdującym się na stronie Komisji Nadzoru Finansowego (www.knf.gov.pl).**

Konta uśpione

Tak zwane konta uśpione to konta, których właściciele zmarli, pozostawiając po sobie pewne środki na swoim rachunku.

Od 1 lipca 2016 roku banki i SKOK-i uczestniczą w nowej usłudze – **Centralnej informacji o rachunkach**. Jest to rozwiązanie umożliwiające dostęp do informacji o rachunkach osób zmarłych, „zapomnianych" rachunkach osób fizycznych. Inaczej niż dotychczas osoba posiadająca tytuł prawny do spadku po właścicielu rachunku albo poszukująca własnych rachunków, aby uzyskać kompleksową informację ze wszystkich banków i SKOK-ów, może **złożyć jeden wniosek w dowolnym banku lub SKOK-u** działającym w Polsce.

Centralna informacja umożliwia w jednym punkcie:

- posiadaczowi rachunku będącemu osobą fizyczną oraz członkowi SKOK – odszukanie własnych rachunków bankowych oraz imiennych rachunków członka SKOK,
- osobie, która uzyskała tytuł prawny do spadku po posiadaczu rachunku lub tytuł prawny do spadku po członku SKOK – odszukanie rachunków osoby zmarłej (spadkodawcy), w tym rachunków bankowych oraz imiennych rachunków członka SKOK.

Więcej nt. bazy na stronie **www.kir.pl**

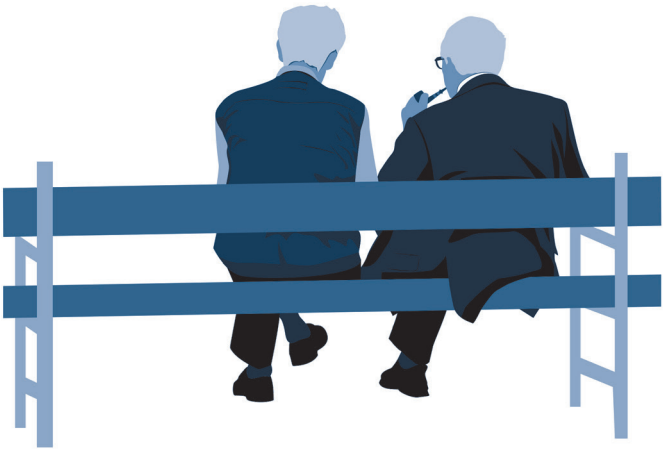

Informacja o badaniu

W ramach przeprowadzonego przy współpracy z Instytutem Badań Pollster badania zapytaliśmy grupę polskich seniorów (529 osób) w wieku 60-69 lat o ich sytuacje finansową, kontakt z bankiem oraz świadomość zagrożeń zarówno w sieci, jak i w codziennych sytuacjach. Zadaliśmy również pytanie o to jak wspomagają oni finansowo młode pokolenia oraz z jakich bankowych produktów sami korzystają. Ankieta ta została zrealizowana metodą wywiadów internetowych (CAWI) stąd między innymi wysoki odsetek osób korzystających z bankowych usług internetowych.

Okiem eksperta

Coraz częściej zdajemy sobie sprawę, iż starzenie się społeczeństwa także dotyka naszego kraju. Dane statystyczne są bezsporne: za kilkadziesiąt lat liczba osób w wieku senioralnym będzie prawie równa z liczbą osób w wieku produkcyjnym. Starzenie się społeczeństwa wynika nie tylko z faktu, iż coraz więcej osób wchodzi w wiek nazwany senioralnym, ale także z uwagi na niską dzietność polskich rodzin. Oba te czynniki wpływają na ocenę starzenia się społeczeństwa, które będzie miało poważne skutki ekonomiczne dla kraju, ale także dla rodzin z osobami starszymi.

Ta sytuacja wymagać będzie zmiany podejścia państwa w kształtowaniu i realizacji polityki senioralnej, która oznacza celowe działania strony publicznej w realizacji zadań i inicjatyw kształtujących warunki godnego oraz zdrowego starzenia się. W najbliższych latach istotny będzie rozwój srebrnej gospodarki. I chodzi tu nie tylko o rozwój produktów i usług dla osób w starszym wieku, ale o cały system ekonomiczny ukierunkowany na wykorzystanie potencjału seniorów, uwzględniający ich indywidualne potrzeby społeczne, konsumpcyjne, bytowe oraz zdrowotne.

Przedstawiany w kolejnym roku Raport ZBP InfoSenior ma uzmysławiać nam, iż w najbliższych latach grupa osób w wieku 65+ będzie się zmieniała. Coraz więcej osób będzie miało wyższe wykształcenie, posiadało samodzielnie mieszkanie (dom jednorodzinny), czy dysponowało wyższymi przeciętnymi dochodami (w większości z tytułu świadczeń emerytalnych) przypadającymi na gospodarstwo domowe. Z tytułu warunków pracy i funkcjonowania w społeczeństwie, będzie rosła liczba osób starszych z dostępem do internetu, a tym samym komputera i urządzeń mobilnych. Tym samym będzie również zwiększać się wśród seniorów świadomość konieczności utrzymania aktywności społecznej i fizycznej, co wiąże się ze wzrostem długości życia.

To wszystko świadczy o potencjale gospodarki senioralnej. Właśnie takie raporty jak InfoSenior, czy SilverBook traktujące o potrzebach osób starszych mają na celu jeszcze bardziej dogłębne uświadamianie bankom i innym podmiotom dlaczego warto być bankiem/firmą przyjazną seniorom. Warto to robić, aby dostosowywać się do zmieniających się potrzeb starzejącego się społeczeństwa, świadczyć lepsze usługi dla istniejących i nowych konsumentów oraz zwiększać ich zadowolenie, budować reputację przyjaznych wiekowi usług oraz produktów oferowanych przez bank/firmę, co może zwiększać przewagę konkurencyjną. Coraz więcej firm z branży finansowej powinno być zainteresowanych budowaniem usług dla seniorów chociażby po to, by budować swoją reputację. To wszystko wpływa na rozbudowę potencjału gospodarki senioralnej. Niech mottem tego wydania będzie następująca fraza: Jeżeli bank jest w stanie oferować dobre usługi i produkty przyjazne seniorom – to jest w stanie oferować wspaniałe usługi i produkty wszystkim konsumentom.

Bolesław Meluch
Doradca Zarządu
Związek Banków Polskich

Seniorze nie daj się!

Seniorzy powinni być szczególnie ostrożni, ponieważ coraz częściej przestępcy próbują właśnie od nich wyłudzić oszczędności gromadzone latami. Przykładowo metoda „na wnuczka" charakteryzuje się tym, że przestępca podaje się za krewnego, dzwoniąc do ofiary mówiąc, że jest np. jej wnukiem, synem lub kuzynem. Tak prowadzi rozmowę by przekonać, że faktycznie jest tą osobą, za którą się podaje. Oszuści, to nie tylko mężczyźni! To wyjątkowo perfidny rodzaj przestępstw, w których ofiarami padają przede wszystkim osoby w podeszłym wieku, tracąc często wszystkie oszczędności życia. Pod pozorem niepowtarzalnej okazji (np. promocja w sklepie, okazyjny zakup mieszkania), lub nagłego nieszczęścia (np. wypadek samochodowy, porwanie, choroba), ktoś pozornie znajomy zwraca się z prośbą o natychmiastową pomoc finansową.

Ofiara, wierząc, że pomaga komuś bliskiemu w potrzebie, zostaje okradziona. Istnieje wiele odmian przestępstw o tym charakterze – przykładowo coraz częściej przestępcy podszywają się pod policjantów, pracowników administracji czy usług telefonicznych.

Seniorze pamiętaj!

Bądź ostrożny w kontakcie z nieznajomymi.

Nigdy nie przekazuj pieniędzy osobom, których nie znasz. Nie ufaj osobom, które telefonicznie podają się za krewnych lub ich przyjaciół.

Zawsze potwierdzaj „prośbę o pomoc", kontaktując się osobiście: wykonaj telefon lub skontaktuj się bezpośrednio.

Wszelkie telefoniczne prośby o pomoc, w tym kierowane z zagranicy grożą utratą pieniędzy.

Gdy ktoś dzwoni w takiej sprawie i pojawia się jakiekolwiek podejrzenie, że to może być oszustwo koniecznie powiadom Policję (nr tel. 112).

SENIORZE

NIE DAJ SIĘ!

1. ZAWSZE BĄDŹ OSTROŻNY, CZUJNY I PRZEWIDUJĄCY.
2. POLICJA NIGDY NIE PROSI O PRZEKAZYWANIE PIENIĘDZY LUB KOSZTOWNOŚCI OBCYM OSOBOM ANI POLICJANTOM. JEŻELI ODBIERZE SIĘ TAKI TELEFON TO ZNAK, ŻE DZWONI OSZUST.
3. JEŚLI TELEFONICZNIE KTOŚ PROSI O PIENIĄDZE NAJLEPIEJ ZADZWONIĆ DO NAJBLIŻSZYCH ALBO NA POLICJĘ POD NUMER 112

Masz seniorów w rodzinie lub wśród znajomych? Porozmawiaj z nimi.

Ostrzeż swoich bliskich!

www.SeniorzeNieDajSie.pl

Organizatorzy

Straż Miejska Warszawa

Związek Banków Polskich

Komenda Stołeczna Policji

Partnerzy

Metro

mza

Tramwaje Warszawskie

Związek Banków Polskich

Bankowcy dla Edukacji
Program sektorowy

WIĘCEJ INFORMACJI
ZWIĄZEK BANKÓW POLSKICH

dr Przemysław Barbrich
Doktor nauk ekonomicznych,
wykładowca akademicki,
dziennikarz radiowy i telewizyjny.
Dyrektor Zespołu Public Relations ZBP.
tel. (0-22) 48 68 121
przemyslaw.barbrich@zbp.pl

Paweł Minkina
Ukończył studia doktoranckie
na wydziale prawa. Doradca Zarządu ZBP.
tel: (0-22) 48 68 153
pawel.minkina@zbp.pl

Michał Polak
Doktorant na Wydziale Dziennikarstwa,
Informacji i Bibliologii UW. Koordynator
ds. komunikacji programów edukacyjnych
tel. (0-22) 48 68 119
michal.polak@zbp.pl